

a

FUNDACJA TAURUS

DAROWIZNA

BIULETYN PRAWNY NUMER 5
PUNKTU NIEODPŁATNEJ POMOCY
PRAWNEJ NR 1 I 2 W POZNANIU

Z

Podstawa prawna.

Kodeks cywilny, ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz.380 ze zm.)

DAROWIZNA

Na mocy umowy darowizny powstaje stosunek prawny zawiązywany pomiędzy stronami tejże umowy, gdzie po jednej stronie występuje darujący, a po drugiej stronie występuje obdarowany. Darowiznę ustawodawca uregulował w księdze trzeciej w zakresie art. 888 – 902 kodeksu cywilnego.

Darowizna jest obligacyjną umową nazwaną. Szczególną cechą ją wyróżniającą spośród innych umów nazwanych jest jej nieodpłatność. Oznacza to, że darczyńca dokonując na rzecz drugiej strony przysporzenia, nie może uzyskać jakiegokolwiek ekwiwalentu i to zarówno w chwili dokonania darowizny, jak i w przyszłości. Zatem dla zakwalifikowania zawartej przez strony umowy jako darowizny decydujące znaczenie mają następujące elementy: zobowiązanie darczyńcy do świadczenia kosztem swojego majątku na rzecz obdarowanego i bezpłatność świadczenia.

W myśl art. 888 § 1. k.c. przez umowę darowizny darczyńca zobowiązuje się do bezpłatnego świadczenia na rzecz obdarowanego kosztem swego majątku.

Umowa darowizny jest czynnością prawną, na mocy której darczyńca zobowiązuje się do jednostronnego bezpłatnego świadczenia kosztem swojego majątku na rzecz obdarowanego, przy równoczesnym braku nałożenia na niego obowiązku świadczenia

w zamian za uczynioną darowiznę. Korzyść osiągnięta przez jedną stronę umowy nie znajduje odpowiednika po drugiej stronie.

Dla skuteczności zawartej umowy darowizny musi zostać zachowana odpowiednia dla tej czynności prawnej forma.

O tym traktuje art. 890 k.c.

§1. Oświadczenie darczyńcy powinno być złożone w formie aktu notarialnego. Jednakże umowa darowizny zawarta bez zachowania tej formy staje się ważna, jeżeli przyrzeczone świadczenie zostało spełnione.

§2. Przepisy powyższe nie uchybiają przepisom, które ze względu na przedmiot darowizny wymagają zachowania szczególnej formy dla świadczeń obu stron.

Przykładem zawarcia umowy darowizny w formie innej niż szczególna jest darowizna kwoty pieniędzy. Dla dokonania tej czynności prawnej nie jest konieczny akt notarialny. Aby darowizna jako czynność prawna była skuteczna i „honorowana” np. przez urząd skarbowy, kwota darowanej kwoty pieniędzy powinna zostać „przelana” na konto obdarowanego przez darczyńcę z jednoznacznym tytułem tego przelewu jako darowizna, a obdarowany musi ją tylko przyjąć.

Na marginesie należy dodać, że darowizna winna zostać zgłoszona przez obdarowanego na odpowiednim formularzu SD-Z2 do właściwego urzędu skarbowego. Brak zgłoszenia może skutkować naliczeniem podatku bowiem zwolnienie przysługuje tylko w przypadku zgłoszenia dokonania darowizny w terminie 6 miesięcy, licząc od dnia powstania obowiązku podatkowego tj. jej dokonania. Datą powstania obowiązku podatkowego - w przypadku darowizn jest to data otrzymania przedmiotu darowizny (np. przyjęcie rzeczy, wpłata pieniędzy na konto).

Gdy czynność prawna dokonywana jest przed notariuszem w formie aktu notarialnego formalności zgłoszeniowe do urzędu skarbowego dokonuje rejent.

Podobnie jest gdy przedmiotem darowizny jest nieruchomości. Zgłoszenia tej czynności prawnej dokonuje sam rejent, gdyż zbycie nieodpłatne jakim jest darowizna nieruchomości nastąpić może wyłącznie w formie aktu notarialnego sporządzanego

przez notariusza. Zresztą taką formę czynności prawnej zastrzegają wprost przepisy kodeksu cywilnego. Dlatego do skutecznego przeniesienia własności nieruchomości strony powinny zawrzeć umowę w formie aktu notarialnego.

Stroną umowy darowizny mogą być osoby fizyczne, osoby prawne i ułomne osoby prawne. W tym zakresie nie istnieją żadne ograniczenia, a jedyną przeszkodą w zakresie przyjmowania darowizn jest posiadanie zdolności prawnej. Po jednej stronie umowy darowizny występować może wiele podmiotów co w konsekwencji rodzić może sytuację, że darczyńcą jest grupa współwłaścicieli przedmiotu darowizny, a obdarowanym jeden tylko podmiot. Podobnie darowizna ustanowiona może być na rzecz wielu podmiotów, które staną się współwłaścicielami darowanego przedmiotu.

Darowizna dokonywana może być także na rzecz małżonków lub tylko jednego z nich z wyłączeniem drugiego. Nawet gdy między małżonkami istnieje ustrój ustawowej wspólności majątkowej lub gdy panuje między nimi ustrój rozdzielności majątkowej małżeńskiej.

Wskazać należy, że za dopuszczalną uznaje się także umowę darowizny zawartą na wypadek śmierci darczyńcy.

Na uwagę zasługuje możliwość odwołania darowizny jeszcze nie wykonanej. Okolicznością usprawiedliwiającą darczyńcę będzie fakt, że już po zawarciu umowy darowizny darczyńca popadłby w niedostatek.

O tym traktuje przepis kodeksu cywilnego - art. 896, k.c. który wprost mówi, że darczyńca może odwołać darowiznę jeszcze niewykonaną, jeżeli po zawarciu umowy jego stan majątkowy uległby takiej zmianie, że wykonanie darowizny nie może nastąpić bez uszczerbku dla jego własnego utrzymania, odpowiednio do jego usprawiedliwionych potrzeb albo bez uszczerbku dla ciążących na nim ustawowych obowiązków alimentacyjnych.

Zgodnie przepisami kodeksu cywilnego można odwołać także darowiznę już dokonaną. Skuteczność jej odwołania uzależniona jest od zaistniałych okoliczności. Powodem odwoływania dokonanej już darowizny jest rażąca niewdzięczność obdarowanego.

Stosownie do art. 898 § 1, k.c. darczyńca może odwołać darowiznę nawet już wykonaną, jeżeli obdarowany dopuścił się względem niego rażącej niewdzięczności. W orzecznictwie oraz w doktrynie zgodnie i trafnie się przyjmuje, że obdarowany może dopuścić się rażącej niewdzięczności zarówno przez działanie, jak i zaniechanie.

Oceniając, czy przesłanka rażącej niewdzięczności jest spełniona, należy brać pod uwagę całokształt okoliczności konkretnego przypadku. Istotną rolę odgrywają odczucia darczyńcy, a konkretnie to, czy zachowanie obdarowanego było przez niego odebrane jako dotkliwie krzywdzące i wysoce niewłaściwe.

Pewne znaczenie dla oceny zachowania się obdarowanego mogą mieć przesłanki przyświecające dokonaniu darowizny. A istotne będzie w takiej sytuacji zachowanie się obdarowanego względem darczyńcy.

Przyczyną dokonania darowizny było dążenie darczyńcy do zapewnienia sobie opieki i pomocy ze strony obdarowanego. Ten miał świadomość, że w przekonaniu darczyńcy gwarancją wywiązania się obdarowanego z tej moralnej powinności jest jego zamieszkiwanie w darowanej nieruchomości gdy tymczasem obdarowany kategorycznie odmówił tego obowiązku i zapowiedział wynajęcie pietra domu. Takie zachowanie obdarowanego z całej mocy stanowić będzie w tych okolicznościach rażącą niewdzięczność względem darczyńcy i słuszny powód do jej odwołania.

Odwołanie darowizny może mieć miejsce, gdy darczyńca obdarował jedną umową wielu obdarowanych lecz rażącej niewdzięczności dopuścił się tylko jeden z nich. W tych okolicznościach darowizna może być odwołana w stosunku tylko do tego darczyńcy. Podobny skutek wywoła odwołanie darowizny w razie jej dokonania przez wiele osób gdy obdarowany dopuścił się rażącej niewdzięczności tylko w stosunku do jednej z nich.

A contrario darowizny odwołać nie można gdy darczyńca przebaczył. W myśl art. 899 § 1 k.c. darowizna nie może być odwołana z powodu niewdzięczności, jeżeli darczyńca obdarowanemu przebaczył. Jeżeli darczyńca w chwili przebaczenia nie miał zdolności do czynności prawnych, przebaczenie jest skuteczne, gdy nastąpiło z dostatecznym rozeznaniami.

W przypadku śmierci darczyńcy jego spadkobiercy w myśl § 2 powyższego przepisu mogą odwołać darowiznę z powodu niewdzięczności tylko wtedy, gdy darczyńca w chwili śmierci był uprawniony do odwołania albo gdy obdarowany umyślnie pozbawił darczyńcę życia lub umyślnie wywołał rozstrój zdrowia, którego skutkiem była śmierć darczyńcy.

Reasumując rażąca niewdzięczność ma miejsce wówczas, gdy występuje nasilenie złej woli i naganność zachowania się obdarowanego wobec obdarowanego.

I na koniec wspomnieć trzeba, że odwołanie darowizny nastąpić powinno w formie pisemnej. Zgodnie z art. 900 k.c. odwołanie darowizny następuje przez oświadczenie złożone obdarowanemu na piśmie.

Darowizna nie może być odwołana po upływie roku od dnia, w którym uprawniony do odwołania dowiedział się o niewdzięczności obdarowanego.

Krzysztof Jankowski
radca prawny.